

Semester-2 (Hom) CC-4

Sec-B, Unit-III (AM-15)
Means of Conflict resolution

Prepared by
Chaitali Kauljal
Deptt of Sanskrit
Ramsaday College

Importance of Knowledge - II.52; IV, 38; IV.42
(ज्ञानेन उच्यते)

1) II.52 श्रीमद्भगवद्गीतेर द्वितीय अध्यायस्य (२) प्राश्नात्
ज्ञानक।

द्वितीय अध्याय - 'प्राश्नोद्देशो' नाम्ना परिचितः।

श्लोकः

यदा ते मोहकलिलं बुद्धिर्व्यतितरिष्यति।

तदा गन्तासि निर्वेदं श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च ॥ (२/५२)

[यदा इत् इत्याश्रकलिलम्। बुद्धिर्व्यतितरिष्यति।
तदा गन्तासि निर्वेदम् इत्याश्रकम् इत्याश्रकम्]

अन्वयः यदा ते बुद्धिः मोह-कलिलं व्यतितरिष्यति,
तदा श्रोतव्यस्य श्रुतस्य च निर्वेदं गन्तासि।

व्याख्यानः यद्यन इत्याश्रक बुद्धि मोहकलिलम् अविवेककाम-
बलानुषङ्ग्य अतिक्रम्य कुर्यात्, तद्यन बुद्धि इत्याश्रक
श्रुत इत्याश्रकवियये देवराग्यालाट कुर्यात्।

प्रतिकार्य उच्यते:

- > यदा - यस्मिन् समये (यद्यन)
- > इत् - तव ('तुष्मद्' काकवात् (=You) प्रसौर शक्यमानेन का
त्वं, ते अर्थात् (तेजसा)
- > मोहकलिलम् - मोहरूपं कलिलम् (रूपक कर्मधारय समासः)
- > बुद्धिर्व्यतितरिष्यति - बुद्धिः + व्यतितरिष्यति (प्रतिविच्छेदः)
- > तदा - तस्मिन् समये (तद्यन)
- > श्रोतव्य - √ श्रु + त्व (यस्मिन् वारुण्ये उ लङ्वात्) यत्तु इत्येव एव प्रत्ययम्
उच्यते, अर्थात्, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा, श्रुत्वा

√श्रु + उ - श्रुत (श्रुतुः श्रुतः अतिशयान्ते उ उ उवङ्गु प्रत्यय इत् । एतेन 'निष्ठा' प्रत्यय एतेन)

> इत्यादिनाम्नि आकारेण द्वारा अर्थात् आकाशविभक्तं
आकाशं श्रुते शयत् -

'अध्यात्मशास्त्रातिरिक्तं शास्त्रं श्रोतव्यादि शब्देन गृह्यते'
(टीकाकारः आनन्दगिरिः)

> निर्वेदं - वैतृष्यं वैतृष्यं / वैराग्यं (निर्वेदं, चिदृष्या, वैराग्यं)

> गन्तासि - प्राप्तासि (प्रकृतं इव) ।